

PONOVIMO O NOVEM VĚKU

Pred poćitnicami smo se začeli učiti o novem veku. Se še kaj spomniš?

Na kratko ponovimo:

- Govorili smo o pomembnih prelomnicah, kot so **odkritje Amerike**, **izum tiskanja**, napredki v znanju **matematike**, **vesolja**, **medicine**... Razvijati se je začela **industrija**, širiti se je začela nova vera **protestantizem**.
- Na naše ozemlje so začeli **vpadati Turki**. Požigali so vasi, ljudi pobili ali pa jih imeli za sužnje, vojake. Ljudje so za zaščito začeli graditi obzidja.
- Kmetje so postajali nezadovoljni (prevelike dajatve, slab odnos plemičev, turški vpadi...) in zato je prišlo do **kmećkih uporov**, ki pa niso bili uspešni.
- V novem veku se širi **protestantska vera**, to obdobje imenujemo **obdobje reformacije**. **Primož Trubar** v želji, da bi širil protestantsko vero, napiše prvi dve slovenski knjigi, Abecednik in Katekizem. **Jurij Dalmatin** prevede Sveto pismo v slovenščino.

NAPREDEK V NOVEM VĚKU

Najprej si preberi snov v učbeniku na straneh 56 in 57.

Povzetek snovi si preberi še tu.

V novem veku je znanje s področja naravoslovja zelo napredovalo.

- Izumili so **termometer**, **mikroskop**, **barometer**.
- Preučevali so **ćloveško telo** – srce in krvni obtok.
- Uporabili so **cepivo** proti kozam (vrsta bolezni).
- Svoje znanje so zapisovali v **knjige**, ki so jih z izumom **tiskarskega stroja** lahko natisnili.

KAKO PA JE BILO NA SLOVENSKIH TLEH?

Slovenci so živeli na **Kranjskem**, **Štajerskem**, **Koroškem**, **Goriškem** in v **Istri**, pa tudi v **Trstu**.

Na slovenskem ozemlju je bil v tem času zelo aktiven **Janez Vajkard Valvasor**. Bil je zelo ućen. Živel je na gradu Bogenšperk v bližini Litije. Opisoval je slovenske dežele, po pogovoru

z ljudmi je opisal njihovo delo, njihove navade in vsakdanje življenje. Risal je gradove in mesta.

Kranjsko deželo je opisal v knjigi **Slava Vojvodine Kranjske**, kjer najdemo tudi prvi zapis o Cerkniškem jezeru ter o čarovnicah nad Cerknico.

Janez Vajkard Valvasor je bil upodobljen na bankovcu za 20 tolarjev.

V času, ko je živel Janez Vajkard Valvasor, je bil na slovenskem ozemlju čas velikega napredka.

- ✚ Vsi otroci so morali **eno leto hoditi v šolo**, da so se naučili pisati, brati in računati, pouk je potekal v slovenskem jeziku, v višjih razredih v nemškem.
- ✚ Duhovnik **Valentin Vodnik** je začel izdajati prvi časopis v slovenskem jeziku – **Lublanske novice**.
- ✚ Kmetje so začeli gojiti **nove rastline** – krompir, koruzo, fižol, deteljo. Kmete so začeli izobraževati.
- ✚ Hiše so dobile **hišne številke**, **popisali** so vse **prebivalce** slovenskega ozemlja.
- ✚ Prenovili so hiše, poleg pa zgradili **kozolce** in **hleve**.
- ✚ Zelo sta se razvila **obrt** in **trgovina**.

RAZVOJ OBRTI IN TRGOVINE

Kmetje so se začeli ukvarjati s trgovino. Kmetje so trgovali z bližnjimi mesti, trgovci pa tudi z oddaljenimi deželami.

Najpomembnejša trgovska pot je vodila skozi [Maribor, Celje in Ljubljano, do pristanišča v Trstu, torej od notranjosti proti morju](#). Najprej so blago prenašali **tovorniki** s pomočjo **konj**, kasneje, ko so bile ceste širše pa **furmani** (prevozniki) z **vozovi**. Po rekah so blago prevažali s splavi.

Med najbolj pogostimi obrtniki so bili **kovači**. Izdelovali so kovinske izdelke iz železove rude. Rudo so dobili v rudnikih. Rudo so stopili v posebnih delavnicah, ki so se imenovale **fužine**. Fužine so bile ob rekah, saj jih je poganjalo vodno kolo.

<https://www.geago.si/sl/pois/2743/fuzine-ob-hubliju>

Zapis v zvezek:

Številni novi izumi:

- termometer,
- barometer,
- mikroskop,
- tiskarski stroj,
- razvoj medicine.

JANEZ VAJKARD VALVASOR

- plemič,
 - opisoval slovenske dežele, življenje ljudi,
 - risal mesta, gradove,
 - Slava Vojvodine Kranjske.
- ↓
- opis Kranjske dežele, prvi zapis o Cerkniškem jezeru

**NAPREDEK V
NOVEM VEKU**

Na slovenskem ozemlju:

- otroci eno leto v šoli,
- Valentin Vodnik – prvi časopis Lublanske novice,
- nove kulturne rastline,
- hišne št., popis prebivalstva,
- kozolci, hlevi ob hišah,
- trgovina, obrt.

Trgovina in obrt:

- velik razvoj,
- trgovanje z bližnjimi in daljnimi mesti,
- trgovska pot: Maribor, Celje, Ljubljana, Trst,
- prvo tovarniki s konji, nato furmani z vozovi, po rekah s slapovi,
- razvito kovaštvo (fužine – delavnice).

Sliko Janeza Vajkarda Valvasorja si prilepi v zvezek ob zapisu.

Odgovori na vprašanja. Odgovore v celi povedi zapiši v zvezek.

1. Razmisli, kako so razne novosti in izumi (tiskarski stroj, termometer, preučevanje delovanja srca in krvnega obtoka) vplivali na življenje ljudi.
2. Kdo je bil eden izmed učenih plemičev na slovenskem ozemlju?
3. Kako se je imenovalo njegovo delo, kjer je opisal deželo Kranjsko?
4. Kaj opisuje Slava Vojvodine Kranjske?
5. Naštej novosti v novem veku iz področja šolstva, poljedelstva in na področju vsakdanjega življenja. Katera novost se ti zdi najpomembnejša?
6. Kako se je imenoval prvi časopis v slovenskem jeziku? Kdo ga je začel izdajati?
7. Ali se ti zdi pojav časopisa pomemben za razvoj kulture in jezika nekega naroda? Zapiši, zakaj.
8. Kje je vodila najpomembnejša trgovska pot na slovenskem ozemlju?
9. Kdo je prenašal oz. kasneje prevažal blago po trgovskih poteh?
10. Katera obrt je bila na našem ozemlju najbolj razvita?